

organizem, ki se lahko revitalizira samo s samoorganizacijo, država pa lahko zaščiti družbo tako, da ta samoorganizirana revitalizacija poteka uspešno. Demosu to še ni jasno! Upajmo, da mu bo postalo jasno še pravi čas!

Prvi korak Demosa in države bi bil v tem, da meddržavne odnose gradi na mednarodnih vezeh slovenske znanosti in kulture: te vezi so neprimerno bolj kompleksne, trajne in globlje, kot jih lahko vzpostavi kadar koli v prihodnosti slovenska diplomacija. Za zdaj je to razumel samo Tancig, s tem ko nas je spodbudil, da pišemo svojim kolegom v tujino. To je dobro znamenje, čeprav je šlo za povsem kampanjsko in stihijno akcijo in s tem tudi za nezadosti organizirano in ne učinkovito mobilizacijo.

Upajmo, da bo njegov zgled spodbudil tudi druge politične veljake, da bodo začeli razmišljati, kako bi se majhen narod lahko učinkovito organiziral, ne da bi s hipertrofirano državo postal navzven smešen, na znotraj pa osiromašen in blokiran.

Za razmišljanje o vlogi inteligence v prihodnji osamosvojeni državi pa nam lahko pride prav tudi razdruževalna vloga strank pri organizaciji Slovenskega kongresa. Namesto da bi bila Slovenski kongres organizirala slovenska inteligenca prek Akademije, univerz in strokovnih združenj, namesto da bi bilo povezovanje potekalo predvsem v znamenju kozmopolitskih in univerzalnih vrednot, so Slovenski kongres dejansko razbile Demosove stranke in povzročile nove delitve med zamejci. Tako smo danes korak dlje od organizacije semidiaspore, kot smo bili pred letom dni. Upajmo, da bo kdo vendarle sposoben tudi iz tega primera potegniti ustrezne sklepe!

Dr. Alojzij
Šuštar,
ljub. nadškof
in metropolit

Že danes ali šele jutri?

Urednik Sodobnosti me je povabil k razmišljanju pod skupnim naslovom *Že danes ali šele jutri?* Na vprašanje samo bi najraje odgovoril z drugim vprašanjem: zakaj šele danes in ne že včeraj? A včeraj je nepreklicno mimo. Zato res ostane samo še danes in jutri, čeprav brez včeraj ni ne enega ne drugega.

Vendar naj bi šlo moje razmišljanje po uredniškovem mnenju v drugo smer. Takole mi jo je nakazal:

»V nelahkih dneh, ki jih je slovenski narod preživiljal zadnje mesece, še zlasti med desetdnevno vojno, tudi Cerkev ni mogla in ni hotela ostati ob strani. Zdaj, ko bo Slovenija vse bolj rasla in morala rasti iz svojih moči in možnosti, čaka najbrž tudi Cerkev posebne vrste dejavnost. Ob tem se postavlja zanimivo vprašanje: Kje je tista meja, ko verniki in drugi privrženci Cerkve ne bodo imeli razloga, da bi ji očitali mlačnost, laični del javnosti pa ne razloga, da bi v njeni dejavni navzočnosti v slovenski družbi videli preveliko, pristransko gorečnost? In še: Kako se znajde Cerkev, ki je po svoji ideji in organiziranosti vesoljna, v svoji povezavi z narodom, kadar gre za izrazito politična in gospodarska vprašanja, ki terjajo interesne nacionalne rešitve, pa globoko narodna? Kakšne so bile med zadnjo vojno, ali tudi samo

»vojno«, v Sloveniji vezi slovenske katoliške Cerkve z drugimi Cerkvami v Jugoslaviji? So tudi v slovenski in drugih obveljale nacionalne delitve?«

*

Cela vrsta vprašanj je tu nakazanih in odgovori nanja niso tako preprosti. Morda bo tudi moje razmišljanje, ki je čisto osebno in nima nobenega »uradnega« značaja, pri marsikom zbudilo spet nova vprašanja. Seveda ne bom skrival, da pišem kot veren kristjan (ali ki bi tak vsaj rad bil) in tudi z odgovornostjo, ki jo imam kot duhovnik in škof v Cerkvi.

Vedno sem nekoliko v zadregi, če naj govorim v imenu Cerkve. Kaj je Cerkev? Veliko ljudi razume pod tem še vedno samo škofo in duhovnike. Res so ti posebni predstavniki Cerkve in imajo svoje poslanstvo in odgovornost. Po drugem vatikanskem cerkvenem zboru (1962–1965) pa je Cerkev najprej občestvo vernih ali, kot pravi koncil, »božje ljudstvo«, ki se zbira na podlagi osebne odločitve v veri in zakramenta krsta. Škofje in duhovniki pa imajo v Cerkvi svojo posebno nalogo in učiteljsko, zakramentalno in vodstveno službo. V tem smislu je Cerkev bistveni sestavni del našega slovenskega naroda, v zgodovini še bolj kot danes. Cerkev ima isto upanje in iste skrbi, doživlja iste uspehe in ista razočaranja kakor vsi drugi. Osnovne človeške, kulturne, gospodarske in politične naloge so za vse enake. Verni kristjani – Cerkev – pa naj jih sprejemajo kot kristjani in to tudi javno povedo in pokažejo. Pri njihovem odločanju in delovanju se mora to tudi nekje poznati. Žal je za veliko ljudi tako javno nastopanje kristjanov, posebno če gre za politike ali druge javne delavce, še zelo nenavadno, za nekatere celo nesprejemljivo. Kaj hitro se pojavijo očitki zlorabe vere v politiki, klerikalizma, duhovnega nasilja, revanšizma, stremjenja Cerkve po oblasti. Zadnji čas nekateri uvajajo izraz enoumje. S tem najprej označujejo ideološko enoumje v prejšnjih petinštiridesetih letih in ga danes vnaprej podtikajo in očitajo Cerkvi. Vendar Cerkev enoumje popolnoma odklanja. Krščanska vera ni nikakršna ideologija, ampak svoboden odgovor na označevanje evangelija, ki za vernega človeka vsebuje božje razodetje. Treba bo še veliko potrpežljivosti, pojasnjevanja in razlaganja, da je Cerkev vendar nekoliko drugačna, kakor pa je bila predstavljena javnosti zadnjih petinštirideset let.

Nedvomno Cerkev ne v zgodovini ne danes ni brez napak. Sama se zaveda, da potrebuje stalne prenove. Danes Cerkev pri nas ni in ne more biti taka, kot je bila pred drugo svetovno vojno, posebno v političnem življenju ne. Nekateri sprememb v Cerkvi po drugem vatikanskem cerkvenem zboru nočejo upoštevati, ker je lažje nastopati proti Cerkvi, ki je na slabem glasu in ji je mogoče očitati različne stvari. Osnovna pravica Cerkve pa je, da se najprej sama predstavi in pove, kaj želi in kaj hoče. Ali pa Cerkev tudi dejansko izpolnjuje svoje naloge in kako, bodisi v zgodovini ali danes, je vedno predmet javnega ocenjevanja. Edino, kar Cerkev po pravici pričakuje, je, da je presojanje in ocenjevanje pošteno in pravično, ob poznanju dejstev, brez posploševanja, sprenevedanja in podtikanja.

V zadnjih časih, posebno po plebiscitu in zlasti v zadnjih tednih so verni različno sodelovali v javnosti, se zavzemali za slovenski narod; iskreno in zavzeto so z vsemi drugimi delili skrbi in težave, pa tudi veselje in upanje. Škofje in duhovniki so nastopali z raznimi izjavami že pred plebiscitom in po njem, posebno pa še po razglasitvi slovenske samostojnosti.

Slovenska škofovska konferenca je dala ob tej priložnosti tudi posebno izjavo, utemeljeno s svojega stališča, ki je tu ne mislim ponavljati.

Sodelovanje Cerkve v vojni od 27. junija naprej pa je bilo predvsem pod moralnim vidikom in pod vidikom človekovih pravic v iskanju solidarnosti in podpore po svetu. Zato sem se takoj ob izbruhu vojne obrnil na različne osebnosti, tako na papeža, na predsednika evropskih škofovskih konferenc in na razne druge. Vesel sem bil, da je bil odmev izredno velik, in upam, da je tudi to prispevalo k spremembi javnega mnenja po svetu.

Doma sem videl in vidim svojo nalogo, nalogo duhovnikov in vernih kristjanov predvsem v tem, da drug drugemu dajemo pogum, se zavzemamo za pošteno delo in iskreno sodelovanje, utrjujemo upanje in zaupanje. Kot verni kristjani zaupamo tudi v tista sredstva, ki morda drugim ne pomenijo veliko, kot so molitev, zbiranje k maši, prošnja za božje varstvo in pomoč. Spoštovanje vsakega človeka, resnična pomoč vsakemu, ki kakor koli trpi, duševno ali telesno, in pa premagovanje vsakega sovraštva in nasilja pa so naše skupne naloge. Ob takih dogodkih, ki smo jih doživljali v preteklih tednih, se pojavljajo lahko tudi različne oblike nacionalizma ali celo šovinizma. Posebno v nekaterih mednarodnih izjavah sem večkrat omenil, da se zavedamo te nevarnosti in se ji hočemo izogibati.

Poudarek, ki ga more in mora dati Cerkev, do česar ima pravico in dolžnost, je skrb za človeka, moralni vidik in človekove pravice. Politične odločitve niso stvar Cerkve, kolikor gre za škofo in duhovnike. Če pa razumemo Cerkev kot verne ljudi, ki sodelujejo v parlamentu, v vladi, v predsedstvu, v strankah, v gospodarstvu, potem more in mora tudi pri političnem odločanju Cerkev v širšem pomenu besede sodelovati, a to brez vsakega iskanja oblasti in strogo v duhu in po pravilih prave in pristne demokracije.

Po volitvah in posebno še po plebiscitu je Cerkev v javnosti bolj navzoča, tudi na televiziji, na radiu in v časopisih. Za to so nekateri hvaležni in to ugodno sprejemajo, drugi pa spet kaj hitro vidijo v tem nove oblike klerikalizma, stremjenja po oblasti in bogastvu na račun revežev. Vedno znova se širijo govorice, kako škofoje vplivamo na stranke, posebno na krščanske demokrate. Čeprav so take govorice brez osnove, imajo v javnosti odmev.

Kjer Cerkev nastopa v javnosti, vedno nastopa proti nasilju, se zavzema za mir in za spoštovanje vsakega človeka in človekovih pravic. V tem pogledu išče katoliška Cerkev sodelovanje s pravoslavno in evangeličansko. Nekatera pisma so ostala brez odgovora. Hitro in z veseljem pa sem odgovoril patriarhu Pavlu ob njegovi pobudi za skupno izjavo za mir. Upam, da se bodo stiki s pravoslavno Cerkvijo v Sloveniji izboljšali in utrdili. Za prihodnje dni – pišem 3. avgusta 1991 – je napovedan uradni obisk vatikanskega državnega tajnika, ki se bo v Zagrebu srečal s katoliškimi škofi v Jugoslaviji, nato pa tudi s srbskim pravoslavnim patriarhom v Beogradu in z zunanjim ministrom Budimirjem Lončarjem. To bo nedvomno tudi pomemben prispevek k miru.

Katoliška Cerkev je vesoljna, za vse ljudi in narode, kar pove že ime. Vedno pa je zakoreninjena v določenem narodu in se povezuje z njegovimi oblikami kulture, jezikom in načinom življenja. Danes veliko govorimo o koreninah in o vračanju h koreninam. Za slovenski narod je to danes še posebna naloga, ker s tem odkrivamo svojo bogato zgodovino. Za narod se Cerkev zavzema pod splošno človeškim, teološkim in etičnim vidikom. Za

kulturna, politična in gospodarska vprašanja so pristojni drugi. Vendar pa tudi glede teh vprašanj Cerkev ne more in ne sme stati ob strani, saj gre vedno za človeka. Papež Janez Pavel II. je pred leti zapisal, da je človek pot Cerkev. Zato mora biti Cerkev navzoča in sodelovati povsod, kjer gre za človeka, seveda v mejah svojega poslanstva in svoje pristojnosti.

Za delovanje Cerkev v slovenskem narodu in za sodelovanje z vsemi ljudmi ne obstaja nobena statična, splošno veljavna formula. Gre za dinamično dogajanje in za iskanje vedno novih odgovorov na izzive časa v odgovornosti pred lastno vestjo, pred ljudmi, pred zgodovino in pred Bogom. Da je treba pri tem vedno znova razmišljati, kje je meja, da ne bi Cerkev zamudila svoje zgodovinske naloge ali pa, da ne bi presegala svojega področja in poslanstva, je nujna življenjska zakonitost. O tem se je treba tudi javno pogovarjati, pojasnjevati in utemeljevati. Edina želja je, da bi bil dialog vedno na dostojni stopnji kulture, da bi bilo pogovarjanje brez podtikanja in brez sumničenja, brez posploševanja in brez sprenevedanja, v vsej iskrenosti in poštenosti. Vse to pa je treba narediti že danes in ne šele jutri. Škoda je, da smo začeli šele danes in ne že včeraj.

Zgodovina in etika nekega boja

Ciril
Zlobec,
pesnik

Namesto vprašanja: *V dneh ob razglasitvi slovenske neodvisnosti in pozneje, med nekajdnevno vojno z JLA, sem, nekako po funkciji, tujim diplomatom in novinarjem spet in spet poskušal med drugim razložiti, kaj se z nami dogaja, zakaj nam je toliko do neodvisnosti, v čem smo morda drugačni od drugih ali pa je samo naša usoda drugačna. In prav v taka moja razmišljanja so tujci, večkrat, posredno ali neposredno, vdiral s prijazno skeptiko: – Pa saj vas je komaj dva milijona... In tako sem v tistih dneh na prošnjo italijanskega založnika napisal tudi kratko spremno besedo za knjigo o Slovencih v našem najnovejšem boju za neodvisnost (knjiga je v tem času izšla). V njem sem poskušal neslovenskemu bralcu dopovedati, kako in kaj je z nami Slovenci v sedanjih razmerah, kje in kakšne so morda zadrege, nesporazumi. To razmišljanje sem napisal v času, ko sem za Sodobnost pripravljaj pričujočo anketo. Morda tudi zato sodi vanjo...*

*

Težko je izraziti stvari, ki živijo bolj znotraj kot zunaj nas in se nam zdi, da jih siromašimo, ko jim poskušamo dati podobo, ki bi bila tudi za druge enako prepričljiva, kot so v nas samoumevni motivi zanj.

In tako se ta trenutek počutim kot slikar pred belim platnom: skozi lastne občutke, izkušnje in spoznanja upodobiti duha naroda, ki mu pripadam, in pri tem verjeti, da se pod takšno podobo lahko tudi podpišem: to je moj narod, to smo Slovenci.

Čemu ti miselni zapleti, se bo vsak pameten človek vprašal, narod je